

Müzik Öğretimi

Editörler:

Hasan AÇILMIŞ • Bilge KUŞDEMİR KAYIRAN

Editörler: Dr. Hasan AÇILMIŞ - Dr. Bilge KUŞDEMİR KAYIRAN

MÜZİK ÖĞRETİMİ

ISBN 978-625-8044-10-2

DOI 10.14527/9786258044102

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Kasım 2021, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarımı: Göksel Çelenk

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1

Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47479

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No:141 A/131 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Müzik, her çağda insanların duygu ve düşüncelerini aktarmakta kullandıkları etkili bir araç olmuştur. Bazen de insan müziği sadece kendisi için, kendine özgü şekilde, dilediği gibi yaratır ve yaşatır. Mutlu veya üzgün olduğumuz her anda kendimizi müzikle ifade etmekten çekinmeyiz. Annenin bebeğine seslenişinde, çocukların oyunlarında, yağan yağmurda, güneşli bir günde keyifle öten kuşun ötüşünde müzik hep vardır. Bu doğallıktan dolayı müziği dinlemeyi ve seslendirmeyi işte o kadar kolay kabulleniriz. Bizler müzikle olan bağımızı çocukluktan itibaren ne kadar kuvvetlendirirsek yaşadığımız ortamı da o kadar keyifli hale getirebiliriz.

Günümüzde ilköğretim çağına gelen hemen her çocuğun, kreş ve anaokulunda müzikle ilgili birçok etkinliğe katılmış olma olasılığı fazladır. Müzikle ilgili daha önceden edinmiş oldukları öğrenimler neticesinde ilkokula donanımlı başlayan çocukların beklentilerini karşılayabilmek, daha verimli ve etkili bir müzik dersi işleyebilmek tüm sınıf öğretmenlerinin hedefi olmalıdır. Bu sebeple teorik ve alana özgü tanımlar da içeren müziği, ilkokul çağındaki çocuklara daha çok uygulamalı ve keyifli bir yolla aktarabilmek için öğretmenin müzikal bilgi ve birikiminin olması gerekir.

Bu kitabın özelde müzik öğretimi yapan ve yapacak olan sınıf öğretmenleri ve öğretmen adayları, genelde ise müzik öğretimiyle ilgilenen herkesin yararlanacağı türden bir eser olması beklenmektedir. Lisans eğitimleri süresince müzik dersinin öğretimine yönelik uygulamalarla ilk kez tanışan sınıf öğretmenlerinin bilgilerini tazelemelerine ve öğretmen adaylarının müzik alanına yönelik hakimiyetlerini geliştirmelerine yardımcı olacağını düşündüğümüz kitabımızda yazarlarımız daha çok çağdaş öğretim yöntemlerini açıklamaya ve müzikle ilgili uzmanlıklarını sizlere anlaşılır bir dille ifade etmeye özen gösterdiler.

Kitabımıza bilgi ve deneyimleriyle katkı sağlayan değerli yazarlarımıza saygı, sevgi ve teşekkürlerimizi sunarız. Onların desteği ile tamamladığımız bu eserin ilgi duyan tüm okurlarımız tarafından beğenilmesi, müzik öğretiminde yararlanılabilecek bir kaynak olması ve alana katkı sağlaması dileğiyle.

Kasım 2021

Dr. Hasan AÇILMIŞ

ORCID No: 0000-0003-4687-7070

Dr. Bilge KUŞDEMİR KAYIRAN

ORCID No: 0000-0001-6664-2688

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Dr. Hasan AÇILMIŞ - Dr. Bilge KUŞDEMİR KAYIRAN

1. Bölüm: Müzik Kuramları

Dr. Fulya AÇIKSÖZ

ORCID No: 0000-0003-3063-7830

2. Bölüm: Müzik Öğretim Yöntem ve Teknikleri

Dr. Sevilay KALAY MEYDAN

ORCID No: 0000-0002-3435-6123

3. Bölüm: Nota Öğretim Teknikleri

Dr. Pınar BEŞEVLİ

ORCID No: 0000-0001-5523-6318

4. Bölüm: Değerler Eğitimi, Tarihi ve Müzik Ders Kitaplarındaki Yeri

Dr. Ömer Bilgehan SONSEL

ORCID No: 0000-0001-5814-4363

5. Bölüm: Çağdaş Müzik Eğitimi Yöntemlerinin Temel Unsurları; Oyun, Dans ve Yaratıcı Drama

Dr. Olcay KORKMAZ

ORCID No: 0000-0001-5150-9243

6. Bölüm: Çocuğun Müziksel Gelişimi

Dr. Gülşah SEVER

ORCID No: 0000-0003-0559-6993

7. Bölüm: Müzik ve Estetik İlişkisi İçinde Dinleyici Olmak ve Müzik Beğenisinin Geliştirilmesi

Dr. Peyruze Rana ÇETİNKAYA

ORCID No: 0000-0003-1585-1556

8. Bölüm: İstiklal Marşının Öğretimi

Dr. Sevan NART

ORCID No: 0000-0002-2129-8227

9. Bölüm: İlköğretimde Ses Eğitimi

Dr. Esra ŞAHİN

ORCID No: 0000-0002-1628-5368

10. Bölüm: Ritim Bloklarının Bedensel Müzik Yazısına Dönüştürülerek Çocuk Şarkılarında Kullanılması

Dr. Hasan AÇILMIŞ

ORCID No: 0000-0003-4687-7070

11. Bölüm: Çocukluk Dönemi Müzik Eğitiminin Fiziksel ve Psikolojik Etkileri

Dr. Ömür MUNZUR

ORCID No: 0000-0002-3844-6652

12. Bölüm: İlkokul Döneminde Çalgı Eğitimi

Dr. Tuna TAŞDEMİR

ORCID No: 0000-0002-3495-3593

13. Bölüm: Müziğin Fiziksel Temelleri

Dr. Ozan BELGE

ORCID No: 0000-0003-2231-0686

14. Bölüm: Müzik Eğitiminde Öğretim Teknolojilerinin Kullanımı

Dr. Burcu KALKANOĞLU

ORCID No: 0000-0003-3696-5907

15. Bölüm: Müzik Öğretim Programları Müzik Dersinde Planlama ve Ölçme-Değerlendirme

Dr. Bilge KUŞDEMİR KAYIRAN

ORCID No: 0000-0001-6664-2688

16. Bölüm: Dalcroze Yaklaşımının Müzik Öğretim Programlarındaki Öğrenme Alanlarına ve Kazanımlarına Katkıları

Dr. Deniz TUNÇER

ORCID No: 0000-0002-5174-7548

17. Bölüm: Orff-Schulwerk Yaklaşımı ile Müzik Etkinlikleri

Dr. Belgin UZUNOĞLU YEGÜL

ORCID No: 0000-0003-4890-0545

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM MÜZİK KURAMLARI

Giriş.....	1
Müzik Kuramları Bilgisi Nedir ve Neden Önemlidir?.....	2
Temel Müzik Kuramları.....	3
Ses	3
Sesin Yüksekliği	3
Sesin Gürlüğü	4
Sesin Tınısı	4
Hareket	5
Ritim	5
Tempo.....	5
Temel Müzik Yazı Öğeleri	6
Nota ve Dizek	6
Anahtar.....	7
Süre ve Sus İşaretleri	7
Ölçü-Ölçü Çizgisi-Ölçü Sayısı	9
Ölçü Türleri.....	10
Basit Ölçü.....	11
Birleşik Ölçü	11
Karma/Aksak Ölçü	12
Müzik Kuramları Bilgisi Çerçevesinde İlköğretim 1. Kademe Kazanımları ve Öneriler.....	12
İlköğretim 1. Kademe 1. Sınıf Kazanımları, Açıklamalar ve Öneriler	13
İlköğretim 1. Kademe 2. Sınıf Kazanımları, Açıklamalar ve Öneriler	15
İlköğretim 1. Kademe 3. Sınıf Kazanımları, Açıklamalar ve Öneriler	17
İlköğretim 1. Kademe 4. Sınıf Kazanımları, Açıklamalar ve Öneriler	22
Sonuç.....	26
Kaynakça.....	27

2. BÖLÜM MÜZİK ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Müzik Nedir?	29
Müzik Eğitimi ve Öğretimi	30
Müzik Eğitiminde Geleneksel Öğretim Yaklaşımları ve Yöntemleri.....	32

İngiliz Tonik Sol-Fa Yöntemi	33
Fransız Rakamlı Müzik Öğretim Yöntemi	33
Wilhem-Fransız Yöntemi	34
Alman Tonika-Do Yöntemi	35
Max Battke Yöntemi.....	35
Ptaçinski Renk Yöntemi	35
Müzik Eğitiminde Özel Öğretim Yaklaşımları ve Yöntemleri.....	36
Emile Jaques-DALCROZE.....	36
Carl ORFF	38
Zoltan KODALY	39
Shinichi SUZUKİ	41
Klara KOKAS.....	42
İlköğretim Müzik Dersi Kazanımlarına Göre Strateji, Yöntem ve Teknikler	43
Sonuç.....	45
Kaynakça.....	45

3. BÖLÜM

NOTA ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

Giriş.....	47
Nota Nedir?	48
Nota Öğretim Yöntemleri Nelerdir?	55
Dalcroze Yöntemi	56
Kodály Yöntemi	56
Orff Schulwerk.....	56
Suzuki Yöntemi.....	57
MEB İlköğretim Birinci Kısım Ders Müfredatına Uygun Olarak Nota Öğretimi İçin Uygulama Örnekleri:.....	57
Müzik Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar... 58	
MEB 1. Sınıf Müzik Dersi Kazanımları İçin Uygulama Örnekleri.....	58
MEB 2. Sınıf Müzik Dersi Kazanımları İçin Uygulama Örnekleri.....	61
MEB 3. Sınıf Müzik Dersi Kazanımları İçin Uygulama Örnekleri.....	63
MEB 4. Sınıf Müzik Dersi Kazanımları İçin Uygulama Örnekleri.....	67
Kaynakça.....	72

4. BÖLÜM

DEĞERLER EĞİTİMİ, TARİHİ VE MÜZİK DERS KİTAPLARINDAKİ YERİ

Giriş.....	75
Değer Kavramı Üzerine.....	75

Değerler Eğitiminin Tarihçesi ve Türkiye'deki Durumu	76
İlkokul 1, 2, 3 ve 4. Sınıf Müzik Ders Kitaplarında Bulunan Okul Şarkılarında Yer Alan Değerlere Genel Bir Bakış	79
Müzik Dersi ve Değerler Eğitimi	79
Sonuç	92
Kaynakça	93

5. BÖLÜM

ÇAĞDAŞ MÜZİK EĞİTİMİ YÖNTEMLERİNİN TEMEL UNSURLARI; OYUN, DANS VE YARATICI DRAMA

Giriş	95
Yaratıcı Drama	100
Oyun	105
Yaratıcı Drama ile Oyun Arasındaki Farklar	108
Yaratıcı Dans	109
Oyun, Yaratıcı Drama ve Yaratıcı Dans İçerikli Örnek Ders Etkinlikleri	110
Kaynakça	123

6. BÖLÜM

ÇOCUĞUN MÜZİKSEL GELİŞİMİ

Giriş	125
Gelişim, Çocukluk ve Erken Çocukluk	125
Müziksel Gelişim Alanındaki Çalışmalar	126
Çocuğun Müziksel Gelişim Dönemleri	129
İşitme- Dinleme Gelişimi	130
Ses ve Şarkı Söyleme Gelişimi	133
Hareket ve Dans Gelişimi	137
Keşif ve Oyun Gelişimi	140
Sonuç	145
Kaynakça	146

7. BÖLÜM

MÜZİK VE ESTETİK İLİŞKİSİ İÇİNDE DİNLEYİCİ OLMAK VE MÜZİK BEĞENİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Estetik Nedir?	149
Güzeli Anlamlandırmak	151
Sanat, Sanatçı ve Sanat Yapıtı	155
Estetik Deneyim	157

Diğer Temel Estetik Kavramlar	159
Müzik Estetiği	160
Müziğin Varoluşu Üzerine	161
Dinleyici Olmak	163
Müziği Dinlemek mi, Tüketmek mi?	166
Estetik Beğeni.....	167
Müzik Beğenisi	172
Sonuç.....	174
Kaynakça.....	175

8. BÖLÜM

İSTİKLAL MARŞININ ÖĞRETİMİ

İstiklal Marşının Kabulü.....	177
İstiklal Marşının Öğretiminde/Öğreniminde Karşılaşılan Zorluklar.....	178
İstiklal Marşının Öğretimi	182
İstiklal Marşının Öğretiminde Konu Başlıkları.....	182
Müzikogram Nedir?.....	190
İstiklal Marş'ının Müzikogramla Öğretimi	192
Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri	195
Bölüm Özeti	196
Kaynakça.....	197
İstiklal Marş'ının Ses Dosyası ve Müzikogramı.....	197

9. BÖLÜM

İLKÖĞRETİMDE SES EĞİTİMİ

Ses Eğitimi	199
Ses Eğitiminde Temel Kavramlar	201
Çocukların Ses Özellikleri.....	203
Sınıf Öğretmeni Ses Eğitimi Nasıl Vermelidir?.....	204
İlköğretim 1-4. Sınıf Kazanımlarına İlişkin Etkinlik Önerileri.....	205
Nefes Oyunları.....	207
İlköğretimde Şarkı Söyleme Eğitimi	209
Öneriler.....	209
Kaynakça.....	210

10. BÖLÜM

RİTİM BLOKLARININ BEDENSEL MÜZİK YAZISINA DÖNÜŞTÜRÜLEREK ÇOCUK ŞARKILARINDA KULLANILMASI

Giriş.....	211
Öğrenme, Olgunlaşma, Deneyim ve Gelişim.....	212
Gelişimin Boyutları.....	212
Motor Becerilerin Gelişimi.....	213
7-12 Yaş Arasındaki Çocukların Bedensel, Devimsel ve Motor Gelişimleri	213
Zekâ, Motivasyon ve Koordinasyon İlişkisi.....	215
Şarkı Öğretiminde Bedensel Hareketlerin Kullanılması.....	216
Beden Müziği.....	216
Neden Beden Müziği?.....	217
Ritim Blokları	217
Ritim Bloklarından Esinlenerek Geliştirilen Bedensel Müzik Yazısının Çocuk Şarkılarına Uyarlanması.....	218
İlkokul Müzik Dersi Programında Şarkı Öğretimine Yönelik Kazanımlar	220
Sınıf Düzeyleri, Öğrenme Alanları ve Kazanım Numaralarıyla Tanımlanan ve Beden Müziği Etkinlikleriyle Desteklenebilecek Kazanımlar ve Uygulama Örnekleri.....	220
Mü.1.A.9. Vücudunu ritim çalgısı gibi kullanır (M.E.B., 2018).	220
Mü.4.C.2. Müziklere kendi oluşturduğu ritim kalıpları ile eşlik eder (M.E.B., 2018).....	221
Sonuç.....	221
Kaynakça.....	222

11. BÖLÜM

ÇOCUKLUK DÖNEMİ MÜZİK EĞİTİMİNİN FİZİKSEL VE PSİKOLOJİK ETKİLERİ

Giriş.....	225
Çocukluk Döneminde Müzikal Algı.....	225
Çocuğun Gelişimini Sağlayacak Müzikal Yöntemler	227
Şarkı Söylemek	227
Müziği Hareket Bakımından Şekillendirmek.....	228
Müziği Okumak ve Yazmak.....	230
Müzik Aleti Çalmak.....	231
Doğaçlama Müzik Yapmak	232
Müzik Dinlemek.....	233
Sonuç.....	234
Kaynakça.....	235

12. BÖLÜM İLKOKUL DÖNEMİNDE ÇALGI EĞİTİMİ

Giriş.....	237
Müzik Dersi Öğretim Programlarında Çalgı Eğitimi.....	238
Müzik Dersinde Öğretmenin Çalgı Kullanma Durumu.....	240
Okulun Fiziki Koşullarının Çalgı Eğitimine Etkisi.....	241
Müzik Sınıfında Çalgı Eğitimi.....	242
Müzik Sınıfı Bulunmayan Okullarda Çalgı Eğitimi	243
İlkokul Dönemi Çalgı Eğitiminde Kullanılan Çalgılar	243
Çalgı Eğitiminde Kullanılan Yöntemler	244
Çalgı Eğitiminde Orff Yaklaşımı	245
Çalgı Eğitiminde Suzuki Metodu.....	246
Çalgı Eğitiminde Kullanılan Eserler	247
Sonuç.....	248
Kaynakça.....	248

13. BÖLÜM MÜZİĞİN FİZİKSEL TEMELLERİ

Giriş.....	251
Sesin Oluşumu ve Özellikleri.....	251
Müzikal Sesler.....	255
Kaynakça.....	260

14. BÖLÜM MÜZİK EĞİTİMİNDE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİNİN KULLANIMI

Giriş.....	261
Etkileşimli Akıllı Tahtalar	264
Etkileşimli Akıllı Tahtaların Müzik Derslerinde Kullanımına Yönelik Örnek Etkinlikler.....	265
Müzik Uygulamaları	267
MusicAce.....	267
MuseScore	270
İnternet Tabanlı Müzik Eğitimi.....	271
Chrome Music Lab.....	271
Classics for Kids	274
New York Philharmonic Kidzone	276
Kaynakça.....	278

15. BÖLÜM

MÜZİK ÖĞRETİM PROGRAMLARI MÜZİK DERSİNDE PLANLAMA VE ÖLÇME-DEĞERLENDİRME

Giriş.....	281
Müzik Öğretim Programları.....	281
Müzik Öğretim Programlarının Tarihçesi.....	282
1924 Müzik Öğretim Programı.....	282
1926 Müzik Öğretim Programı.....	283
1936 Müzik Öğretim Programı.....	283
1948 Müzik Öğretim Programı.....	283
1968 Müzik Öğretim Programı.....	283
1994 İlköğretim Kurumları Müzik Dersi Öğretim Programı.....	284
2006 İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programı.....	284
2017 Müzik Dersi Öğretim Programı.....	285
Müzik Dersi Öğretim Programının Özel Amaçları.....	285
Müzik Dersi Öğretim Programında Alana Özgü Beceriler.....	286
Müzik Dersi Öğretim Programının Yapısı.....	286
Müzik Dersinde Planlama.....	287
Plan Yapmanın İlkeleri.....	287
Müzik Öğretimde Kullanılan Plan Türleri.....	288
Ünitelendirilmiş Yıllık Plan.....	288
Günlük Plan/ Ders Planı.....	289
Müzik Dersinde Ölçme ve Değerlendirme.....	292
Müzik Dersi Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme.....	293
Ölçme ve Değerlendirme Araçları.....	293
Alternatif/Tamamlayıcı Ölçme ve Değerlendirme Araçları.....	294
Özet.....	303
Kaynakça.....	303

16. BÖLÜM

DALCROZE YAKLAŞIMININ MÜZİK ÖĞRETİM PROGRAMLARINDAKİ ÖĞRENME ALANLARINA VE KAZANIMLARINA KATKILARI

Giriş.....	305
Emile Jaques Dalcroze ve Yaklaşımı.....	306
Müzik Dersi Öğretim Programlarında Dalcroze Yaklaşımı.....	308
Öğrenme Alanlarına Uygun Dalcroze Yaklaşımına Göre Hazırlanmış Etkinlikler.....	309
Birinci sınıf için etkinlik örneği.....	310

İkinci sınıf için etkinlik örneği.....	312
Üçüncü sınıf için etkinlik örneği	316
Dördüncü sınıf için etkinlik örneği.....	317
Sonuç.....	318
Kaynakça.....	319

17. BÖLÜM

ORFF-SCHULWERK YAKLAŞIMI İLE MÜZİK ETKİNLİKLERİ

Giriş.....	321
“Orff-Schulwerk” Elementer Müzik ve Hareket Eğitimi	322
Tanışma Oyunu	335
İsmimdeki Harfler ve Renkler	338
İsmimdeki Ritimler	339
Sonuç	342
Kaynakça.....	342
Dizin	345
Yazarlar Hakkında.....	347

1. BÖLÜM

MÜZİK KURAMLARI

Dr. Fulya AÇIKSÖZ

ORCID No: 0000-0003-3063-7830

Giriş

Çok boyutlu bir disiplin olan müzik, sanat yoluyla kendini ifade etmenin yollarından biri ve belki de en kolay ve yaygın olanıdır. Müzik, duyguları, düşünceleri ve anlamları bünyesinde barındırır ve ifade eder. Kültürel, toplumsal, tarihsel ve hatta tarih öncesi bağlamlar içinde ve arasında iletişim kurar. Cook'a göre (2000 , s. 5) müzik, kültürel ya da alt kültürel kimlikler içinde birçok forma sahip olan ve birçok formu da kapsayan bir olguyu anlatmak için çok küçük bir kelimedir.

Tarih boyunca müzik, kültürü oluşturma, aktarma, toplumu etkileme ve yönlendirme bağlamında insan yaşamında önemli bir rol oynamıştır. Müzik, insan yaşamı için çok önemlidir ve dünyada müziksiz hiçbir kültür yoktur. Müzik, insan yaşamının kişisel, sosyal, ekonomik ve kültürel yönlerine katkıda bulunur. Tüm dünya kültürlerinde hayatın en önemli olayları (düğünler, cenazeler, doğum günleri, mezuniyetler, dini bayramlar, topluluk etkinlikleri, vb.) müzik aracılığıyla gözlemlenir ve kutlanır.

Müzik eğitimi, benlik ve dünya hakkındaki anlayışları algılamamanın, yorumlamamanın, bilmenin, temsil etmenin ve iletmenin benzersiz ve en güçlü yollarından biridir. Müzik deneyimleri sayesinde öğrenciler yaratıcı düşünme, fikirleri ve duyguları keşfetme, kişisel, kültürel ve sosyal kimliklerini geliştirme fırsatlarına sahip olurlar. Müzik öğrenmek, öğrencilerin yaratıcı, yenilikçi, esnek ve empati ile düşünmelerine olanak sağlar; onları, açık uçlu, eleştirel ve çok yönlü düşünmeye teşvik eder. Öğrenciler çevrelerindeki dünyada anlam ararken zihin, beden ve ruh, müzik aracılığıyla birbirleriyle etkileşir.

Müzik öğretmenin bazı temel donanımlara sahip olması, bahsedilen bu arayışta öğrencilerin gereksinimi açısından oldukça önemlidir. Bu donanımların başında, müzik sevgisi ve hayal gücüne sahip olmak gelir. Yeterli müzik bilgisi ve anlayışına sahip olma, analitik düşünebilme, iyi iletişim becerileriyle, bir bakı-

ma oldukça soyut bir dünya olan müziğin kuramlarını, bilgi ve becerilerini, esnek bir yaklaşımla açıklayabilme, öğrencilere ilgi, ilham ve motivasyon verebilme ve bu yolla kendilerini ifade edebilmelerine olanak tanıma, bir müzik eğitmeninden beklenen temel özellikler olarak sıralanabilir (Harris & Crozier, 2010, s. 5-7).

1. Müzik Kuramları Bilgisi Nedir ve Neden Önemlidir?

Müzik dediğimizde, kısaca seslerin ve/veya ritimlerin oluşturduğu bir bütünsel yapıdan bahsetmekteyiz. Ses, ritim, dizek, anahtar, nota gibi temel başlangıç kavramlarını ve tonalite, melodi, armoni gibi daha ileri müzik bilgilerini içeren müzik kuramlarını, müzik dilini oluşturan teorik bilgiler bütünü olarak tanımlamak yanlış olmaz. Bu dili oluşturan kuram ve kavramların tanınması, müziğin yalnızca edilgen bir biçimde, yani dinlenerek ya da izlenerek anlaşılmasını ve zevk alınmasını değil, birebir müziğin içine girerek, yani etkin bir biçimde onun bir parçası olunmasını da sağlar.

Müzik Kuramları bilgisi, genel itibariyle müziğin temel kavramlarını tanıma, anlamaya ve uygulamaya yarar. Herhangi bir alanda bilgi sahibi olabilmek, o alanın temel kuram ve unsurlarını öğrenmekle mümkündür. Bu bağlamda müzik eğitimi alan öğrenciler, farklı unsurların, müzikal fikirler ve yapılar yaratmak için birbirleriyle nasıl etkileşimde bulduklarını, ancak müziğin temel öğelerini tanıyarak kavrayabilirler.

Öğrencilerin yaşına, fiziksel ve Psiko-sosyal gelişimine paralel olarak oluşturulan müzik eğitimi programları içerisinde önemli bir yere sahip olan kuram bilgisi, içinde bulunulan eğitim seviyesi (sınıf, derece) de göz önüne alınarak oluşturulan bir bilgi dağarcığını kapsar. Bu dağarcığın içinde yer alan kuram ve kavramları tanıtırken *öğretmen, öğrencilerin etkinliklere aktif olarak katılmasını sağlamak için anlatım, soru-cevap, röportaj, münazara, araştırma-inceleme, oyun, drama, yaparak-yaşayarak öğrenme, üretme, görev paylaşımı, sergileme gibi çeşitli öğretim yöntemlerini kullanmalıdır. Dinleme, ritimleme, doğaçlama yapma ve toplu söyleme gibi özel müzik öğretim yöntemleri, öğrencilerin müzik dersini sevmeleri ve dersin etkili bir şekilde işlenmesi için ayrı bir öneme sahiptir* (T.C.Milli Eğitim Bakanlığı, 2018, s. 9). Müzik Ders Öğretim Programı'nın kazanımlarının başarıya ulaşmasını hedefleyen ilköğretim sınıf öğretmenleri bu öngörüyle hareket etmeli, *yaşayarak öğrenme* modelinden hareketle öğrencilerin kendilerini müziğin bir parçası gibi hissetmelerine de çalışmalıdır.

2. Temel Müzik Kuramları

Bu bölümde müzik kuram bilgisi, İlköğretim 1. Kademe (1.-4. Sınıflar) Müzik Öğretim Programı'nda yer alan müzik dersi kazanımları kapsamında ele alınmıştır. İlgili kavramların kısaca açıklandığı bölümde dersi yürütecek öğretmenler için yol gösterici olmak hedeflenmiş, ayrıntılı açıklamaların ise başka bir çalışmanın konusu olduğu göz önünde tutulmuştur. İlköğretim 1. Kademe Müzik Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar ise bir sonraki bölümde ve her bir sınıf özelinde ele alınmış, müzik kuramları konusu çerçevesindeki kazanımlarla ilgili açıklama ve önerilerde bulunulmuş, örnek etkinliklerle konu detaylandırılmıştır.

2.1. Ses

Müziğin temel kaynaklarından biri olan *ses*, müzik kuramları kapsamında ele alınması gereken en önemli müzik elemanıdır. İlk çağlardan günümüze, insanlığın doğadaki sesleri taklit ettiği, hem kendi ağzı ve vücuduyla hem de yine doğadan bulduğu malzemeler yoluyla bu sesleri üretmeye çalıştığı ve müziğin, dilden de önce geliştiği bugün artık açıkça bilinmektedir.

Esnek bir cismin titreşmesi durumunda, cismin etrafındaki havada ses dalgaları ortaya çıkar ve bu dalgalar duyuş merkezimize ulaştığında ses oluşumu hissi meydana gelir (Haciev, 1999, s. 9). Ses, herhangi bir etki sonucu, herhangi bir cisimde oluşan düzenli ya da düzensiz titreşimlerin hava, tel, toprak vb. iletken ortamlara yayılarak kulağa kadar gelmesi ve kulakta biçimlenmesiyle oluşan işitme duyumudur (Atalay, 1984, s. 1). Frekanslar yoluyla ortaya çıkan bu ses oluşumları genel olarak *müzikal sesler* ya da *müzik sesleri* olarak nitelendirilirken, dalga sesi, rüzgâr sesi, kuş sesleri gibi doğada bulunan sesler *doğal sesler* ya da *doğa sesleri* olarak belirtilir. Trafik sesi, makine sesleri gibi sesler ise daha çok *çevresel sesler* ya da *gürültü* olarak nitelendirilir ve doğa sesleriyle birlikte müzikal seslerin dışında tutulur. *Müzikal seslerin* fiziksel yapısının üç ana özelliği vardır: *Yükseklik* (frekans), *Gürlük* (şiddet) ve *Tını* (renk).

2.1.1. Sesin Yüksekliği

Ses yüksekliğine *sesin frekansı* da diyebiliriz. Frekans, bir ses kaynağının saniyede oluşturduğu titreşim sayısıdır. Titreşim sayısı, yani sesin frekansı arttıkça ses tizleşir (incelir), frekans azaldıkça ses pesleşir (kalınlaşır) (Elhankızı, 2008, s. 1). Ses kaynağından duyduğumuz herhangi bir sesin ince ya da kalın olması sesin yüksekliği ile ilgilidir ve sesleri birbirinden ayırt etmemizi sağlar. Doğa sesleri ya da insan sesleri arasında da fark edebileceğimiz sesin yükseklik dereceleri, örneğin bir çocuk sesinin daha ince, bir yetişkin sesinin daha kalın olması gibi, müzik yazısında notalar arasındaki yükseklik dereceleriyle ifade edilir.